

Jak zachować łąki pełne ptaków?

Łąki i pastwiska stworzone przez człowieka z myślą o zapewnieniu żywienia dla zwierząt gospodarskich stały się miejscem życia wielu dzikich gatunków. Wielowiekowe, ekstensywne użytkowanie pozwoliło licznym ptakom zaadoptować się do nowych warunków, przypominających siedliska naturalne. To właśnie na użytkach zielonych wiosną możemy podziwiać stada batalionów, toki rycyków i czajek, polujące latem orliki oraz zlotowiska gęsi i żurawi na jesieni. W okresie lęgowym dniem i nocą miejsca takie aż dudnią od gwaru ptaków informujących świat o swojej gotowości do rozrodu. Niestety, lęgi wielu z nich należą już do rzadkości, a gatunki te stają się coraz mniej liczne i bardziej zagrożone. Zmiany we współczesnym rolnictwie, w tym intensyfikacja lub porzucanie łąk i pastwisk, nie sprzyjają ptakom.

Dane monitoringowe pokazują, że ubywa wielu gatunków ptaków związanych z użytkami zielonymi. A zatem: czy wciąż możliwe jest zachowanie łąk pełnych ptaków?

Szansą jest przywrócenie ekstensywnych form użytkowania rolniczego, a jest to moż-

liwe dzięki realizacji programu rolnośrodowiskowego i innych proprzyrodniczych instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej. Polscy rolnicy mają dostęp do tych instrumentów finansowych od czasu akcesji naszego kraju do Unii Europejskiej. Już dziś znamy pierwsze pozytywne efekty wdrażania programu rolnośrodowiskowego, ale wiemy też, że powinien być on modyfikowany, aby w przyszłości lepiej spełniać pokładane w nim nadzieje.

Aby ułatwić planowanie przyszłego programu rolnośrodowiskowego i innych instrumentów ochrony przyrody, zestawiliśmy doświadczenia Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków, dotyczące ptaków łąk i pastwisk. Zebraliśmy wnioski wynikające z realizacji zarówno projektów monitoringowych, jak ochrony czynnej, które mogą posłużyć jako wskazówki podczas przygotowywania przyszłych rozwiązań.

Redakcja: Marek Jobda, Katarzyna Groblewska

Autorzy tekstów: Barbara Archita, Bogumiła Błaszczowska, Tomasz Chodkiewicz, Marek Jobda, Maria Jujka-Radziejewicz, Antoni Marczewski, Fiona Sanderson, Paweł Szałański, Joanna Szwarc, Tomasz Wilk, Bartłomiej Woźniak, Magdalena Zadrag

Zdjęcie na pierwszej stronie okładki: Bataliony, fot. Cezary Korkosz

Zdjęcie na ostatniej stronie okładki: Kulik wielki, fot. Cezary Korkosz

Projekt: Tomasz Gałązka

Wydrukowano na papierze ekologicznym.

Monitoring Ptaków Polski

Ekstensywnie użytkowane łąki i pastwiska były kiedyś wizytówką przyrodniczą Polski. To specyficzne środowisko – utrzymywane dzięki człowiekowi – charakteryzuje bardzo unikalna awifauna. Zasiadła je m.in. czajka, rycyk, krwawodziób, dubelt, a także szereg towarzyszących im ptaków wróblowych: pokląskwa, świerszczak lub wodniczka. Łąki i pastwiska są jednak bardzo czułe na zmiany w ich użytkowaniu oraz w poziomie wód gruntowych. Wiele cennych przyrodniczo użytków zielonych przekształciło się w ciągu ostatniego ćwierćwiecza w tereny zbyt intensywnie użytkowane lub po prostu porzucone. Niekorzystne zmiany w krajobrazie rolniczym wywołały duże spadki w liczebności ptaków łąk i pastwisk w całej Europie. Sytuację pogarsza silna presja drapieżników, która powoduje, że ptakom terenów otwartych coraz trudniej odchowić młode potomstwo.

Choć największe spadki liczebności w grupie ptaków związanych z użytkami zielonymi odnotowano pod koniec XX wieku to mało jest ogólnopolskich danych na temat ich dokładnych trendów. W 2000 roku OTOP uruchomił pierwszy krajowy program mający na celu śledzenie wieloletnich zmian w liczebnościach populacji najliczniejszych gatunków ptaków lęgowych na terenie Polski: Monitoring Pospolitych Ptaków Lęgowych (MPPL). MPPL opiera się na metodyce próbkowania, nie określa się więc całkowitej liczby osobników, za to stosuje się szybsze i stosunkowo łatwe metody liczenia ptaków. Wykorzystano w tym celu standardy metodyki

reprezentacyjnej (survey sampling), dzięki której powierzchnie próbne (kwadraty o bokach 1x1 km) wskazano losowo w obrębie każdego z 15 regionów awifaunistycznych Polski. Dane zbierane z powierzchni próbnych traktowane są jako reprezentatywne dla całego kraju. Obecnie takich powierzchni w Polsce jest ponad 700.

W zmianach w użytkowaniu przestrzeni rolniczej należy upatrywać przyczyn wymierania ptaków w Polsce.

Dzięki temu, że metoda ta opiera się na stałej wykrywalności gatunków ptaków na powierzchniach próbnych, można oszacować docelowe parametry stanu ich populacji oraz błędy tych oszacowań. Podstawowymi wynikami MPPL są wskaźniki liczebności i rozpowszechnienia otrzymywane dla każdego ze 110 najpospolitszych gatunków lęgowych.

W powyższej grupie są 4 gatunki, których ochrona jest wspierana w ramach wariantu „Ochrona siedlisk lęgowych ptaków” programu rolnośrodowiskowego. Najszerszej rozpowszechniony i najliczniejszy gatunek ptaka

Czajka – jeden z gatunków, dla których zbierane są dane w ramach MPPL, fot. Cezary Korkosz

siewkowego w Polsce: czajkę cechuje stały, postępujący spadek liczebności (około 3% rocznie). Jednak w ostatnich 2 latach sytuacja czajki lekko się poprawiła. Podobne trendy odnotowano u kszycy, którego populacja zmalała w ciągu pierwszych 8 lat programu MPPL o około 30%, a ostatnie 4 lata pokazują postępującą odbudowę liczebności gatunku. Dane zebrane w ramach tego monitoringu pozwoliły również na uzyskanie precyzyjnej informacji dotyczące liczebności derkacza. Do niedawna wydawało się, że Polska jest jego ostoją na mapie Europy. Jednak dane z MPPL pokazują, że na przestrzeni ostatnich 12 lat populacja tego gatunku malała średnio w tempie 2% rocznie.

Spadki liczebności ptaków łąkowych zostały potwierdzone przez dane Monitoringu Ptaków Mokradeł (MPM) zbierane od roku 2007. Program ten uruchomiono w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska w celu uzupełnienia wiedzy o gatunkach podmokłych terenów otwartych, które w MPPL występują w zbyt małej liczebności, by wnioskować o wieloletnich trendach. Dane są zbierane w podobnym schemacie metodycznym co w MPPL, a powierzchnie próbne wylosowano w warstwie z wysokim udziałem terenów otwartych. Porównanie liczebności ptaków wygenerowane na podstawie danych MPM z danymi literaturowymi z lat 1986-1993 wskazuje na duże spadki liczebności takich gatunków jak kulik wielki i kszycy.

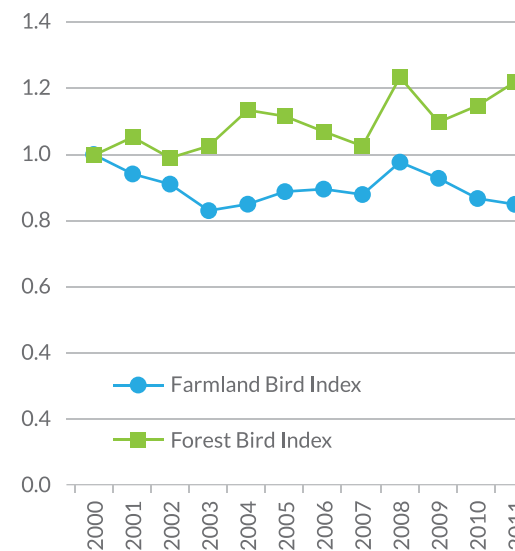
Obserwuje się również zanikanie dotychczas bardzo pospolitych gatunków związanych z użytkami zielonymi. Według danych z programów MPPL i MPM spadki zanotowały takie gatunki jak świergotek łąkowy, pliszka żółta, pokląskwa i świerszczak. By śledzić ogólny stan populacji poszczególnych grup ekologicznych ptaków, tworzy się tzw. zagregowane wskaźniki liczebności, uśredniające trendy liczebności pospolitych gatunków charakterystycznych dla danego siedliska. Porównanie wskaźnika liczebności ptaków krajobrazu rolnego (Farmland Bird Index) oraz ptaków leśnych (Forest Bird Index) wskazuje, że znacznie gorzej przedstawia się sytuacja gatunków związanych min. z łąkami i pastwiskami. W związku z tym, to właśnie w zmianach w użytkowaniu przestrzeni rolniczej należy upatrywać przyczyn wymierania ptaków w Polsce.

Monitoring Ptaków Polski

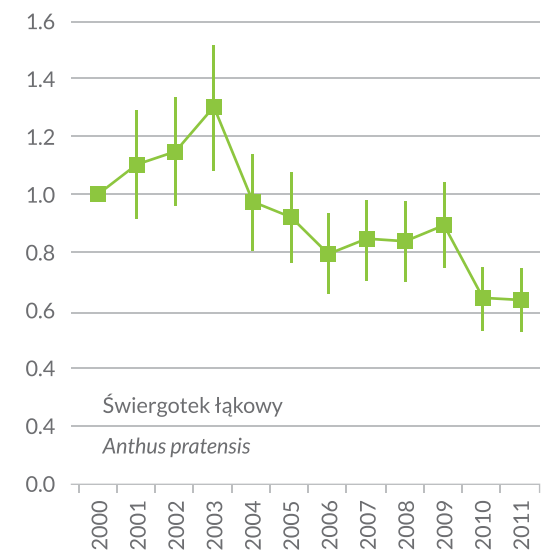
Monitoring ptaków jest częścią Państwowego Monitoringu Środowiska koordynowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. OTOP odpowiada za dostarczenie danych, w tym z Monitoringu Pospolitych Ptaków Lęgowych (MPPL).

www.monitoringptakow.gios.gov.pl
www.mppl.pl

Porównanie dwóch zagregowanych wskaźników liczebności pospolitych ptaków lęgowych uzyskanych w ramach programu MPPL

Spadek liczebności, jednego z „pospolitych” ptaków łąkowych wg. danych MPPL

Badania ptaków krajobrazu rolnego

Ptaki zamieszkujące krajobraz rolny należą do najbardziej zagrożonych w Europie. Krajobraz ten zmienia się szybciej niż możliwości adaptacyjne zwierząt. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat znaczną powierzchnię użytków rolnych porzucono, a następnie ponownie zaczęto użytkować w wyniku zachęty ze strony instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). Zmiany te na setkach tysięcy hektarów oznaczają niszczenie lub tworzenie siedlisk dla setek tysięcy ptaków.

W latach 2002-2003 oraz 2009 OTOP, we współpracy z Królewskim Towarzystwem Ochrony Ptaków (RSPB) z Wielkiej Brytanii, przeprowadził badania nad rozmieszczeniem ptaków krajobrazu rolnego w zależności parametrów siedliskowych. Badania te miały na celu znalezienie struktury krajobrazu optymalnej dla ptaków, a także wskazać, w jaki sposób WPR wpływa na tę strukturę (stąd pierwsza tura badań miała miejsce przed, a druga po akcesji Polski do UE). Ptaki były liczone na 180 powierzchniach po 100 ha, zlokalizowanych w 6 regionach Polski.

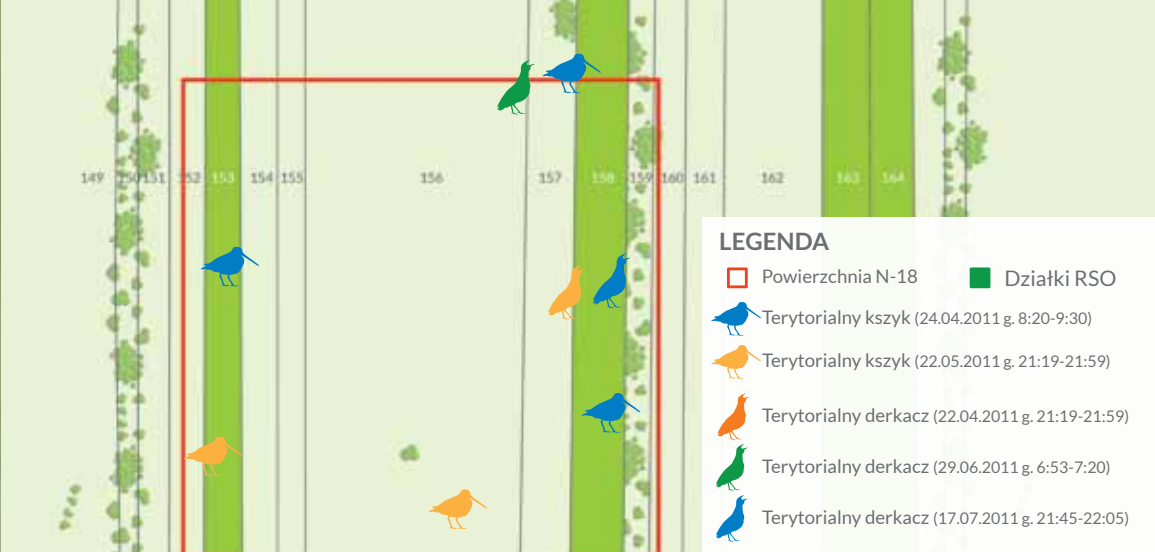
Badania wskazały na znaczenie trwałych użytków zielonych dla bogactwa gatunkowego ptaków w krajobrazie rolnym. Najwięcej gatunków było stwierdzanych na powierzchniach z udziałem zbóż mniejszym niż 30%, co wskazuje na znaczenie innych form użytkowania rolniczego, w szczególności łąk i pastwisk. Liczebność bociana białego, czajki i świergotka łąkowego jest silnie związana z użytkami zielonymi. Ekstensywnie użytkowane łąki i pastwiska okazały się kluczowe dla różnorodności biologicznej w skali krajobrazowej. Badania powtórzone na tych samych powierzchniach w roku 2009 wskazały na zmniejszenie powierzchni najbardziej ekstensywnych form użytkowania rolniczego, tj. odłogów i ekstensywnych użytków zielonych. W porównaniu z latami 2002-

2003, liczebność 5 z 15 analizowanych gatunków ptaków krajobrazu rolnego spadała: świergotka łąkowego, pokląskwy, łożówki, makolągwy i potrzęsacza.

Niestety, zarówno wstępne wyniki naszych badań, jak i doświadczenia „starych państw UE” wskazują na to, że skutki wprowadzenia WPR mogą być dla ptaków katastrofalne. Mogą, ale nie muszą. Istnieją bowiem takie instrumenty WPR, które stwarzają szansę na ochronę przyrody poprzez wspieranie ekstensywnych form użytkowania rolniczego. Jednym z nich jest program rolnośrodowiskowy. Od 2008 r. OTOP prowadzi działania mające na celu określenie wpływu wymagań wynikających z realizacji tego programu na ptaki.

Badania wskazały na znaczenie trwałych użytków zielonych dla bogactwa gatunkowego ptaków w krajobrazie rolnym.

Szczególnie istotnym z punktu widzenia ochrony ptaków jest wariant pakietu rolnośrodowiskowego „Ochrona siedlisk lęgowych ptaków”. Dlatego też od 2011 roku OTOP prowadzi badania nad wpływem przewidzianych w tym wariancie elementów gospodarowania rolniczego na ptaki. Ma to dać odpowiedź na pytanie czy i w jakim stopniu ten instrument spełnia swój cel. Dodatkowym rezultatem będzie odpowiedź na pytanie, jakie zmiany należy wprowadzić, aby program rolnośrodowiskowy był bardziej efektywny w przyszłości. Działania są prowadzone w wybranych regionach w ramach projektu realizowanego na zlecenie Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego z Falent. Dodatkowe powierzchnie zostały wyznaczone w woje-

Przykładowa powierzchnia badawcza monitoringu efektywności programu rolnośrodowiskowego, z zestawieniem działek objętych programem (RSO) i miejsc stwierdzeń wybranych gatunków

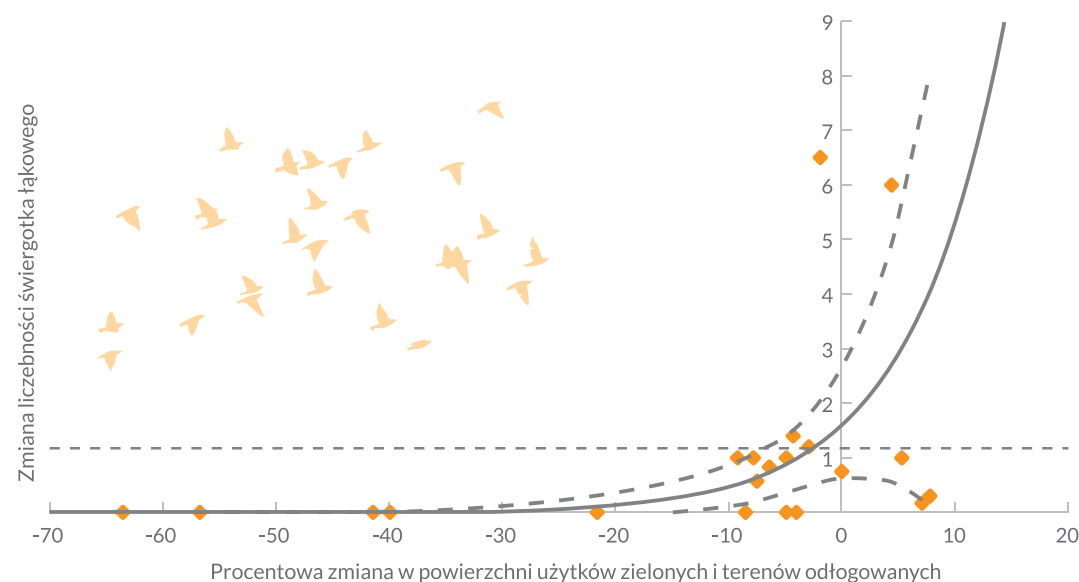
wództwie lubelskim, w ramach projektu finansowanego ze środków Szwajcarskiego Mechanizmu Finansowego. Łącznie badaniami objęto około 300 pól badawczych, po 9 ha każdy. Dane zabrane podczas badań pilotażowych, prowadzonych w roku 2011, potwierdzają występowanie priorytetowych gatunków ptaków na działkach rolnych objętych wariantem „Ochrona siedlisk lęgowych ptaków”. Stwierdzono również duży wpływ zróżnicowania regionalnego i nierolniczych form użytkowania terenu na liczebność ptaków.

Projekty badawcze ptaków rolnych

Projekt „Ptaki krajobrazu rolnego” realizowany był przez OTOP w latach 2002-2003 i 2009 ze środków Królewskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków (RSPB). Od roku 2011 OTOP uczestniczy w projektach oceny efektywności programów rolnośrodowiskowych realizowanych na łąkach i pastwiskach.

www.otop.pl

Zmiany w liczebności świergotka łąkowego na Pomorzu Gdańskim pomiędzy latami 2002 a 2009, w zestawieniu z procentową zmianą powierzchni użytków zielonych i terenów odłogowanych. Linia przerywana wskazuje brak zmian w liczebności tego ptaka (źródło: Fiona Sanderson)

Świergotek łąkowy – gatunek ptaka, na którego liczebność ma wpływ powierzchnia i kondycja trwałych użytków zielonych, fot. Marcin Karetta

Ostoje ptaków

Ostoje ptaków IBA (Important Bird Areas) to obszary o międzynarodowym znaczeniu dla ochrony ptaków, wskazujące miejsca, gdzie w pierwszej kolejności powinny skupić się działania mające na celu zachowanie ptaków i ich siedlisk. Są to miejsca występowania zagrożonych gatunków ptaków, gatunków o ograniczonym zasięgu, ugrupowań ptaków charakterystycznych dla jednego biomu lub dużych koncentracji ptaków migrujących i zimujących. Na terenie Unii Europejskiej ostoje ptaków IBA traktowane są jako obszary referencyjne przy wyznaczaniu obszarów specjalnej ochrony ptaków w ramach sieci Natura 2000.

Wyznaczanie ostoi ptaków odbywa się na podstawie ścisłych, ilościowych kryteriów stworzonych przez BirdLife International. Obejmują one zarówno lęgowiska, miejsca przystankowe podczas migracji, jak i żerowiska lub miejsca zimowania. Ostoje IBA tworzą kompleksową sieć, która zapewnia ochronę wybranym gatunkom ptaków na każdym etapie ich życia. Chociaż ostoje wyznaczane są z reguły dla gatunków rzadkich i zagrożonych, są jednocześnie miejscem występowania całych zespołów znacznie pospolitszych ptaków oraz cennych gatunków innych zwierząt, roślin i siedlisk przyrodniczych.

W Polsce wyznaczono dotychczas 174 ostoje ptaków, które zajmują ok. 20% powierzchni kraju. Większość z tych ostoi (144 ze 174) jest obecnie chroniona jako

obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, a pozostałe powinny zostać włączone do sieci Natura 2000 w możliwie najkrótszym czasie.

W roku 2008 OTOP zainicjował utworzenie sieci opiekunów ostoi. Funkcjonują one w kilkudziesięciu krajach na świecie i zrzeszają osoby lub grupy osób (także organizacje), które kontrolują stan ostoi i regularnie raportują o zagrożeniach w ostojach znajdujących się pod ich opieką, a także o stanie populacji kluczowych gatunków ptaków i ich siedlisk. Obecnie monitoringiem takim objętych jest w Polsce 145 ostoi. Zgodnie z danymi raportowanymi przez opiekunów ostoi, drugim co do

Większość ostoi ptaków jest związana z łąkami i pastwiskami, więc ich kondycja zależy od sposobu prowadzenia gospodarki na użytkach zielonych.

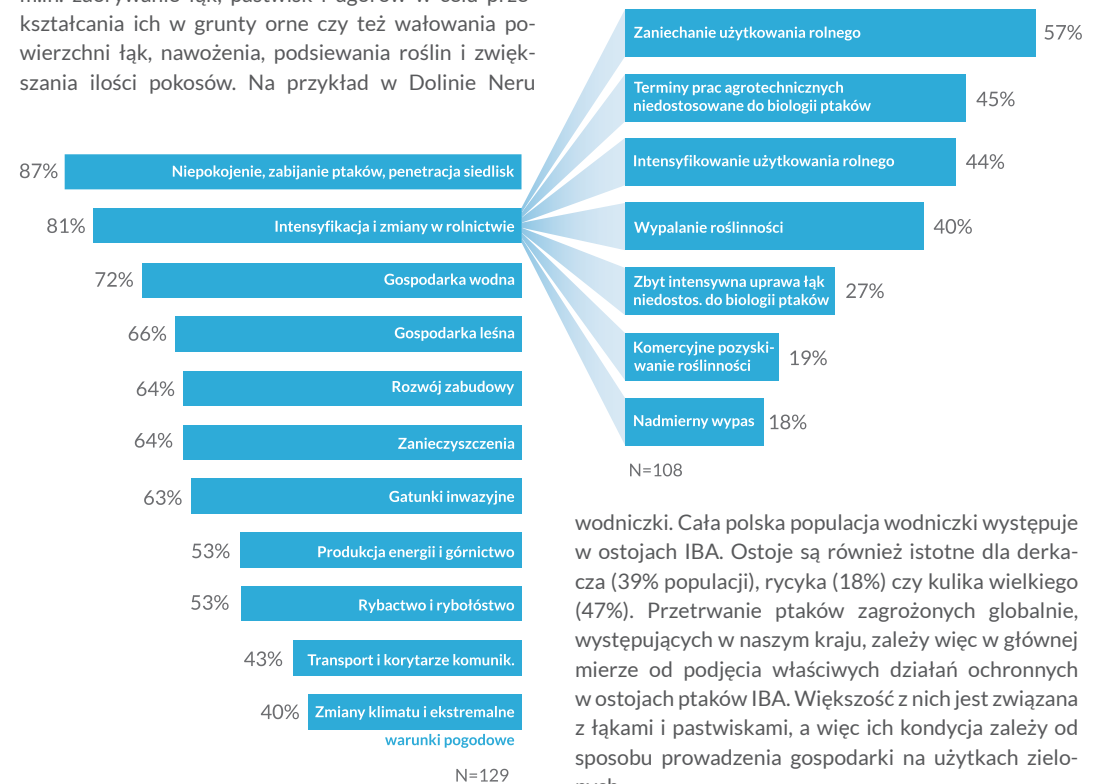
istotności zagrożeniem dla ptaków i ich siedlisk są zagrożenia związane z rolnictwem. Negatywny wpływ gospodarki rolnej – związany zarówno z jej intensyfikacją,

Rycyk – jeden z globalnie zagrożonych gatunków ptaków, dla których wyznaczane są ostoje ptaków IBA, fot. Cezary Korkosz.

jak i porzuceniem – odnotowano aż w 105 ostojach, a w 17 oceniono go jako bardzo silny. Wysoką frekwencję zagrożeń o takim charakterze można częściowo tłumaczyć faktem, iż rolnictwo jest najbardziej rozpowszechnioną formą użytkowania terenu w kraju, a krajobraz rolniczy stanowi ponad 1/3 powierzchni ostoi ptaków IBA.

Jako przykłady intensyfikacji rolnictwa wskazywano m.in. zaorywanie łąk, pastwisk i ugorów w celu przekształcania ich w grunty orne czy też wałowania powierzchni łąk, nawożenia, podsiewania roślin i zwiększania ilości pokosów. Na przykład w Dolinie Neru

zaorano łąki będące miejscem gniazdowania kulików wielkich oraz rycyków i obsiano je zbożem. W wielu innych ostojach notowano przypadki prowadzenia sianokosów w czasie najwyższej aktywności derkacza (pod koniec czerwca) oraz w pełni sezonu lęgowego innych gatunków ptaków gniazdujących na łąkach (np. Dolina Szyszły, Dolina Górnej Narwi, Puszcza Kampinoska, Puszcza Goleniowska). Z drugiej strony, ujawniła się w ostojach tendencja do porzucania tradycyjnych form gospodarowania, głównie na trwałych użytkach zielonych. Zjawisko to prowadzi do sukcesji drzew i krzewów na terenach otwartych i było przyczyną zanikania optymalnych siedlisk lęgowych dla ptaków siewkowych (m. in.: czajki, krwawodzioba, rycyka, kulika wielkiego) oraz pogarszania terenów żerowiskowych dla ptaków

szponiastych (np. Dolina Tyśmienicy, Dolina Biebrzy, Gorce). Dane te pokazują, że ochrona ostoi ptaków jest silnie uzależniona od praktyk rolniczych prowadzonych w ich granicach bądź w bezpośrednim otoczeniu.

Obszary IBA są wyznaczane na podstawie informacji o występowaniu gatunków ptaków zagrożonych globalnie (lub o kategorii „bliski zagrożenia”) wg kryteriów IUCN, m.in. dubelta, rycyka, kulika wielkiego, kraski,

wodniczki. Cała polska populacja wodniczki występuje w ostojach IBA. Ostoje są również istotne dla derkacza (39% populacji), rycyka (18%) czy kulika wielkiego (47%). Przetrawianie ptaków zagrożonych globalnie, występujących w naszym kraju, zależy więc w głównej mierze od podjęcia właściwych działań ochronnych w ostojach ptaków IBA. Większość z nich jest związana z łąkami i pastwiskami, a więc ich kondycja zależy od sposobu prowadzenia gospodarki na użytkach zielonych.

OSTOJE PTAKÓW IBA

Od roku 2008 OTOP realizuje działania związane ze społecznym monitoringiem ostoi ptaków IBA. Opiekunowie ostoi regularnie raportują o stanie populacji kluczowych gatunków ptaków i ich siedlisk, a także o występujących w ostojach zagrożeniach.

www.ochronakraski.pl

Zagrożenia w ostojach ptaków w okresie 2008-2010. Frekwencja występowania poszczególnych typów zagrożeń w kategorii „Niewłaściwa gospodarka rolna” w ostojach ptaków IBA w Polsce w latach 2008-2010

Rezerwat Beka

Ujścia Redy i Zagórskiej Strugi są jednym z najbardziej znanych przyrodnikom miejsc w rejonie Zatoki Puckiej. Jest to stanowisko rzadkich nadmorskich łąk i pastwisk halofilnych obecnych tylko w niewielu miejscach w Polsce. Starania przyrodników i regionalnych władz odpowiedzialnych za ochronę przyrody o objęcie ochroną ujściowego odcinka Pradoliny Redy doprowadziły w 1988 r. do powołania rezerwatu przyrody Beka o łącznej powierzchni 116 ha. Nazwa rezerwatu jest przypomnieniem historycznej nazwy tego miejsca. Ze względu na szczególne walory przyrodnicze rezerwat jest częścią obszaru Natura 2000, chronionego jako obszar specjalnej ochrony ptaków – Zatoka Pucka PLB 220005 oraz specjalny obszar ochrony siedlisk – Zatoka Pucka i Półwysep Helski PLH 220032.

Z łąkami Beki związany jest typowy zespół ptaków łąkowych: występuje tu czajka, kszczyk i krwawodziób, lęgowisko ma tu również pliszka cytrynowa. Beka jest ważna zarówno dla ptaków lęgowych, jak i dla tych, dla których jest miejscem postoju w czasie migracji wiosennych i jesiennych (siewkowe, gęsi, ohar, żuraw). Gatunkiem szczególnie cennym i priorytetowym dla Beki jest biegus zmienny *Calidris alpina ssp. schinzii*. Do lat 80. XX wieku gniazdowała tu jego najliczniejsza w Polsce populacja. Po drastycznym zmniejszeniu się liczby par lęgowych w latach 90. wielkość tej populacji nie powróciła już do poprzedniego poziomu. Obecnie status lęgowy biegusa zmiennego na Bece jest niepewny, choć pojedyncze osobniki wykazujące zachowania lęgowe obserwuje się corocznie wiosną na pastwiskach.

Zanim powstał tu rezerwat, Beka – tak jak większa część doliny Redy – użytkowana była rolniczo. Właśnie gospodarka łąkarska oraz pastwiskowa razem z regularnymi wlewami wód morskich, są czynnikami decydującymi o występowaniu i jakości nadmorskich łąk halofilnych. Zaprzestanie w połowie lat 80. takiego sposobu

gospodarowania, które zbiegło się z utworzeniem rezerwatu, spowodowało gwałtowny rozwój trzciny. Jej ekspansja zagroziła dalszemu istnieniu unikalnych zbiorowisk słonolubnych. Skutkiem zmiany fizjonomii łąk był m.in. drastyczny spadek liczby gniazdującego tu biegusa zmiennego. Aby przeciwdziałać niekorzystnym zmianom opracowano plan ochrony rezerwatu Beka, w którym wskazano cele ochrony oraz listę zabiegów koniecznych do ich osiągnięcia. Głównym sposobem na odtworzenie walorów Beki jest powrót do ekstensywnej gospodarki rolnej – koszenia łąk i wypasania bydła i koni.

Od roku 1999 OTOP przejął opiekę nad rezerwatem Beka aktywnie wdrażając zapisy planu ochrony. Przyłączono do koszenia trzciny wkraczającej na porzucone

Realizacja odpowiednio dobranych wariantów programu rolnośrodowiskowego pozwala utrzymać populacje cennych gatunków ptaków łąk i pastwisk.

użytki zielone, aby ograniczyć jej zasięg. Na nowo wycieczonych kwaterach przywrócono wypas bydła i koni. Rozpoczęto również koszenie cennych siedlisk botanicznych. Obecnie, w sezonie letnim wypasa się 50-80 sztuk zwierząt gospodarskich, a koszonych jest 50-60 ha. Dzięki temu dzisiaj można na Bece zobaczyć duże powierzchnie nadmorskich stonych łąk, pastwisk i szuwarów z licznymi gatunkami roślin słonolubnych oraz młaki kalcylifilne z rzadkim lipiennikiem Loesela i łąki trzęślicowe z barwnymi storczykami (kukułki, kruszczyk błotny).

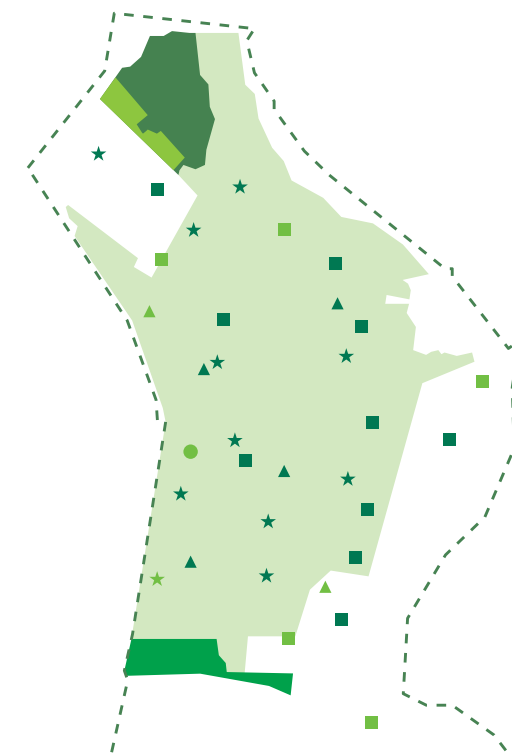

Pliszka cytrynowa – chętnie zasiedla skraje łąk koszonych na Bece, jest jednym z najrzadszych ptaków lęgowych w Polsce, fot. Andrzej Kośmicki

Na obszarze rezerwatu Beka – odkąd pojawiła się taka możliwość – realizowany jest program rolnośrodowiskowy. Umożliwia to użytkowanie łąk i pastwisk zgodnie z wymogami ochrony poszczególnych gatunków i siedlisk. Bogactwo siedlisk odtworzonych lub utrzymanych na obszarze rezerwatu Beka oraz dobre rozpoznanie botaniczne i ornitologiczne rezerwatu pozwoliło na skorzystanie z szerokiego wachlarza wariantów w ramach pakietu „Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000”. Od 2009 roku realizowane są tutaj warianty dedykowane ochronie słonorośli, mechowisk, łąk trzęślicowych i szuwarów wysokoturzczykowych.

Jednocześnie prowadzony jest monitoring przyrodniczy w rezerwacie. Na stonawach użytkowanych zgodnie z zasadami programu rolnośrodowiskowego obserwuje się regularne gniazdowanie czajek. W poszczególnych latach ich liczebność ulega silnym wahaniom, co jest związane z warunkami wodnymi. W optymalnych warunkach zakłada tu gniazda kilkanaście par. W podobnym siedlisku, ale z nieco wyższą roślinnością, gniazdują krwawodzioby. Ich liczebność w optymalnym roku osiąga 10-12 par. Jednym z najcenniejszych gatunków rezerwatu jest pliszka cytrynowa. Dawniej występowała w Azji i w najbardziej na wschód wysuniętych częściach Europy, jednak dzisiaj jej zasięg rozszerza się na zachód. W Polsce pierwszy raz stwierdzono jej lęgi w 1994 r. Obecnie wielkość lokalnej populacji zasiedlającej Bekę ocenia się na maksymalnie 15 par, co czyni ją największą populacją lęgową w skali kraju (w Polsce gniazduje ok. 50 par). Ptaki te zakładają gniazda najczęściej w strefie przejściowej pomiędzy szuwarem trzcinowym a wykaszana roślinnością łąkową.

Doświadczenia zebrane w rezerwacie Beka pokazują, że realizacja odpowiednio dobranych wariantów programu rolnośrodowiskowego, niekoniecznie ukierunkowanych na ochronę ptaków, pozwala utrzymać populacje cennych gatunków ptaków łąk i pastwisk. Oczywiście, odpowiednie użytkowanie rolnicze nie jest jedynym czynnikiem warunkującym występowanie ptaków. Jednak program rolnośrodowiskowy w połączeniu z innymi działaniami, np. odpowiednią regulacją warunków hydrologicznych, może stanowić skuteczne narzędzie ochrony przyrody.

LEGENDA

- Granica rezerwatu Beka
- Wariant 5.2 mechowiska
- Wariant 5.3 szuwały wielkoturzczykowe
- Wariant 5.4 łąki trzęślicowe i selernicowe
- Wariant 5.9 słonorośla
- Terytorium czajki
- Terytorium krwawodzioba
- Terytorium pliszki cytrynowej
- Terytorium potencjalne czajki
- Terytorium potencjalne pliszki cytrynowej
- Terytorium potencjalne biegusa zmiennego
- Terytorium potencjalne krwawodzioba

Występowanie wybranych gatunków ptaków w roku 2010 oraz działki na których realizowane są różne warianty programu rolnośrodowiskowego, w obrębie rezerwatu Beka

PROGRAM OCHRONY WILGOTNYCH ŁĄK NADMORSKICH W REZERWACIE PRZYRODY BEKA

Od 1998 roku dzięki porozumieniu zawartemu pomiędzy OTOP a Regionalnym Konserwatorem Przyrody OTOP realizuje kompleksowy program odtwarzania i czynnej ochrony łąk nadmorskich położonych w prawie niezmięnionej antropogenicznie strefie kontaktu łąd i morza. Działania ochrony oraz edukacji ekologicznej finansowane są z wielu źródeł, w tym z WFOŚiGW w Gdańsku, Ekofunduszu, GEF, a także środków własnych OTOP.

www.otop.org.pl/obserwacje/rezerwaty-otop/rezerwat-beka/

Ochrona kraszki

Kraszka jest jednym z najpiękniejszych polskich ptaków. Jeszcze na początku XX wieku była gatunkiem szeroko rozpowszechnionym na wschodzie naszego kraju. Później jej liczebność zaczęła spadać. W latach 70. ptaki te można było spotkać jeszcze pod Warszawą, ale już dwadzieścia lat później zasięg kraszki został ograniczony do zaledwie kilku izolowanych populacji, głównie na wschodzie kraju. Stała się ona u nas tak rzadka, że obecnie w Polsce występuje nie więcej niż 60 par lęgowych (stwierdzone gniazdowanie: 47 par w 2010 r. i 35 w 2011 r.). Kraszki gniazdują aktualnie w trzech regionach kraju: na Kurpiach, na Podkarpaciu (w widłach Sanu i Wisły) oraz na Podlasiu.

Obecnie kraszka zmniejsza swoją liczebność nie tylko na północy zasięgu, ale niemal w całej Europie. Szacuje się, że ich populacja skurczyła się o 30% w ciągu ostatnich 15 lat. Jako że na naszym kontynencie gnieździ się więcej niż połowa światowej populacji tego gatunku, znalazł się on w Czerwonej Księdze Gatunków Zagrożonych, gdzie przyznano mu status "bliski zagrożenia" (NT, ang. near threatened). Jak poważne jest to zagrożenie możemy sobie wyobrazić mając świadomość, że w Polsce, oprócz kraszki gnieździ się zaledwie 6 innych ptaków z tej listy: kania ruda, orlik grubodzioby, dubelt, rycyk, kulik wielki i wodniczka.

Dotychczas nie udało się wskazać jednego, kluczowego czynnika odpowiedzialnego za tak znaczny spadek

liczebności kraszki. Wydaje się więc, że odpowiada za to szereg czynników, których efekty wzajemnie się na siebie nakładają. Jednym z częściej podawanych wyjaśnień są zmiany siedliskowe. Składają się na nie zmiany w tradycyjnej praktyce rolniczej, fizyczna utrata miejsc gniazdowania i stosowanie pestycydów. Siedliskiem, jakie obecnie zajmuje w Polsce kraszka są najczęściej rozległe, piaszczyste równiny sandrowe, poprzecinane widnymi

Należy w przyszłości wypracować nowe rozwiązanie, umożliwiające wczesne i ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk, spełniające wymogi ochronne m.in. kraszki.

sośnowymi lasami i niewielkimi rzeczkami. Z reguły jest to mozaika tradycyjnego krajobrazu rolniczego. Szczególną rolę odgrywają w nim ekstensywnie użytkowane pastwiska z pojedynczymi starymi drzewami lub ich kępami. Siedliska takie zapewniają kraszkom bezpieczne miejsca do gniazdowania i obfitość pokarmu konieczną do wykarmienia młodych.

Kraszka – jej przetrwanie wymaga zachowania ekstensywnie, ale wcześniej użytkowanych łąk i pastwisk, fot. Cezary Korkosz

Dostępność pokarmu jest szczególnie istotna w okresie wychowywania młodych, gdyż wtedy zapotrzebowanie krasek na pokarm wzrasta kilkukrotnie. W tym okresie dorosłe kraszki polują najczęściej w promieniu do kilkuset metrów od gniazda. Jeżeli w pobliżu gniazda nie ma wystarczającej ilości pokarmu i rodzice muszą latać dalej, automatycznie dostarczają pokarm rzadziej i są w stanie wykarmić mniej młodych. Kraszka odżywia się głównie dużymi owadami: pasikonikami, świerszczami, turkuciami i chrząszczami. Owady są chwytane najczęściej bezpośrednio z ziemi dlatego ważne jest, aby porastała ją niska roślinność, tak jak ma to miejsce np. w przypadku muraw napiaskowych. Niestety, takie siedliska są w naszym krajobrazie coraz rzadsze.

Utrzymanie użytków zielonych o odpowiedniej dla kraszki strukturze roślinności wymaga zachowania odpowiedniego użytkowania. Łąki powinny być koszone, ale nie za późno. Jednocześnie użytkowanie nie powinno być zbyt intensywne, bo wpływa to niekorzystnie na obfitość owadów, stanowiących pokarm tego ptaka. Również wypas powinien być stosowany na odpowiednim

poziomie, przy obsadzie zależnej od żyzności i wilgotności siedliska. Tego typu formy użytkowania są obecnie w zaniku. Ich podtrzymanie jest możliwe tylko dzięki odpowiednio ukierunkowanym programom rolnośrodowiskowym.

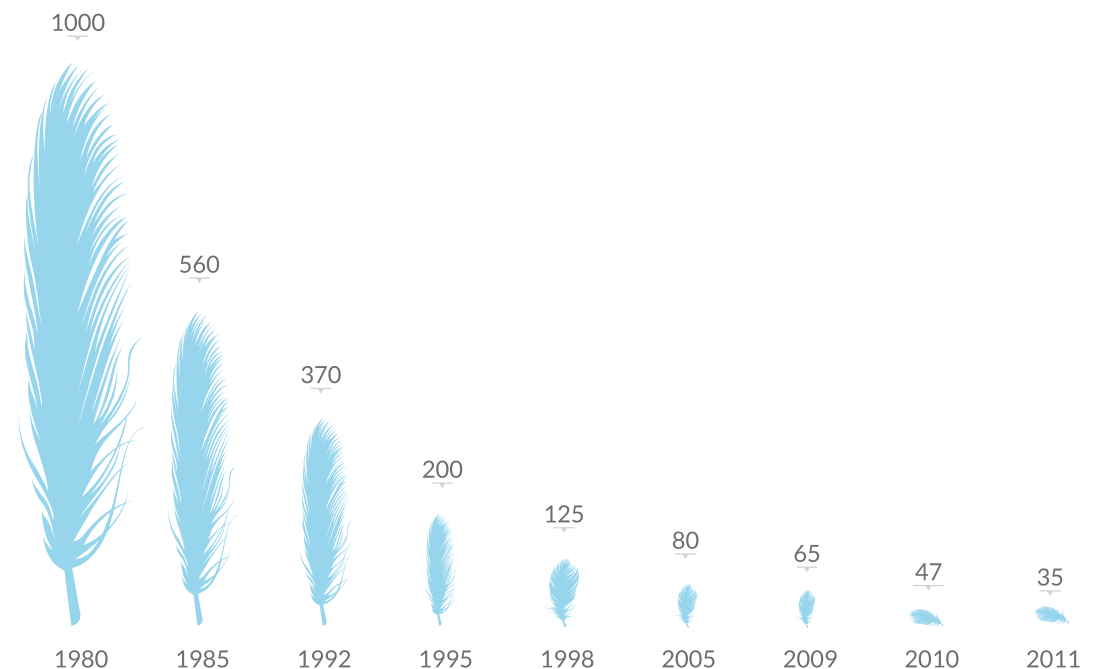
Żaden z obecnych pakietów rolnośrodowiskowych nie spełnia w pełni wymogów ochronnych kraszki. Dostępne warianty wspierają głównie rzadkie siedliska botaniczne lub późne koszenie łąk, które nie jest wskazane dla tego gatunku lub rzadkie siedliska botaniczne. Aby zachować ten gatunek w Polsce należy w przyszłości wypracować nowe rozwiązanie, umożliwiające wczesne i ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk.

PROJEKTY OCHRONY KRASKI

Od roku 2010 OTOP realizuje działania związane z ochroną kraszki. W roku 2011 rozpoczął się projekt „Aktywna ochrona kraszki na obszarze Równiny Kurpiowskiej” dofinansowany z funduszu POiŚ. Projekt obejmuje m.in. działania związane z właściwym dla tego gatunku użytkowaniem łąk i pastwisk.

www.ochronakraszki.pl

Zmiany liczebności kraszki w Polsce (liczebność w parach lęgowych)

w latach 1980-2011 (źródło: Andrzej Górski)

Ochrona wodniczki

Wodniczka jest najrzadszym migrującym ptakiem śpiewającym Europy i jedynym w kontynentalnej Europie globalnie zagrożonym ptakiem z rzędu wróblowych. W ciągu XX wieku liczebność populacji wodniczki w Europie spadła o 95%, przede wszystkim z powodu zniszczenia jej specyficznego siedliska, jakim są torfowiska niskie oraz przejściowe i podmokłe łąki. Światowa populacja wodniczki liczy zaledwie ok. 12 000 śpiewających samców. Ptaki te nie łączą się w pary, a samice prowadzą bardzo skryty tryb życia, stąd liczebność populacji szacuje się na podstawie liczeń aktywnych głosowo samców. Areal rzeczywiście zajęty przez gatunek obejmuje ob-

Przyszły program rolnośrodowiskowy powinien być bardziej plastyczny i umożliwiać dostosowanie jego zapisów do lokalnych potrzeb.

zar mniejszy niż 375 km², dlatego też wodniczka została wpisana na Czerwoną Listę Gatunków Zagrożonych Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN) w kategorii „narażone” (ang. vulnerable).

OTOP zajmuje się ochroną wodniczki od roku 1993. W pierwszej kolejności działania były skoncentrowane na ocenie stanu populacji gatunku i przyczyn jego wymierania. Później przystąpiono do realizacji działań ochronnych, m.in. w ramach projektu LIFE i LIFE+. Jednym z zadań projektu LIFE było lobbowanie na rzecz wprowadzenia odpowiednich dla wodniczki pakietów programu rolnośrodowiskowego. Dzięki współpracy z OTOP Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi dodało do programu rolnośrodowiskowego na lata 2007-2013 wariant 4.1 i 5.1 „Ochrona siedlisk łągowych ptaków”. Realizacja tego wariantu na działkach zasiedlonych przez wodniczkę polega na opóźnieniu pokosu do 1 sierpnia i pozostawieniu od 30 do 50 % działki nieskoszonej.

W Polsce wodniczka występuje na dziewiętnastu dobrze rozpoznanych stanowiskach. Areal rzeczywiście zajęty przez ten gatunek (ang. area of occupancy, AOO) w roku 2010 obejmował łącznie zaledwie ok. 13 100 ha. Wyznaczono go przy wykorzystaniu danych OTOP dotyczących lokalizacji śpiewających samców. Wokół każdej lokalizacji wyznaczono bufor o promieniu 160 metrów, odpowiadający średniej wielkości terytorium tego ptaka w Polsce.

Dotychczas dokumentacja dotycząca realizacji wariantu „Ochrona siedlisk łągowych ptaków” programu rolnośrodowiskowego została przygotowana dla siedlisk wodniczki w obrębie 9 jej stanowisk: Karsiborska Kępa, Zajęcze Łęgi, wyspy Wolińskiego Parku Narodowego, Rozwarowo, Krajnik, Park Narodowy Ujście Warty, Dolina Biebrzy, Ciesacin oraz Chełmskie Torfowiska Węglanowe. Zgodnie z ww. dokumentacją, działki objęte pakietami rolnośrodowiskowymi mającymi na celu ochronę wodniczki

zajmują w sumie 6 408 ha. Nie wszystkie z tych działek znajdują się na terenie wyznaczonym przez OTOP jako AOO 2000-2010, jednak wszystkie znajdują się w obrębie stanowisk wodniczki. Rozbieżności dotyczą głównie Doliny Biebrzy i mogą wynikać z niedostępności niektórych obszarów, a co za tym idzie braku informacji na temat niektórych stanowisk.

Obecnie wariant „Ochrona siedlisk łągowych ptaków” programu rolnośrodowiskowego jest wdrażany na około połowie arealu wodniczki w Polsce. Pierwsze koszenie w ramach programu rolnośrodowiskowego miało miejsce dopiero w roku 2010. Jest jeszcze zbyt wcześnie, aby jednoznacznie ocenić jaki wpływ może mieć program rolnośrodowiskowy na stan populacji wodniczki, ale już

 Wodniczka – utrzymanie jej siedliska wymaga okresowego koszenia, fot. Zymantas Morkvenas

dziś można wyciągnąć wnioski z doświadczeń projektu LIFE. W tym czasie przeprowadzono szereg badań, które pokazują, jak koszenie może wpływać na występowanie wodniczki. W rezerwacie OTOP Mścichy liczebność tego ptaka wzrosła znacznie od momentu rozpoczęcia projektu LIFE, którego jednym z głównych działań było koszenie. Zatem koszenie, takie jak przewidziane w wymogach pakietów rolnośrodowiskowych, jest generalnie korzystne dla wodniczki. Jednak dane, uzyskane w roku 2010 w czasie badań na Bagnie Ławki pokazują, że produktywność populacji wodniczki mierzona w liczbie piskląt na hektar jest najwyższa na terenach koszonych 2 lata przed badaniami, a nie tylko rok przed badaniami. Wskazuje to, że częstotliwość koszeń na tych terenach nie powinna być mniejsza niż co 2 lata.

Badania, realizowane w ramach projektu LIFE, pokazały także, że nie należy przyjmować, że wszystkie siedliska tak samo będą reagowały na koszenia. To jak będzie się kształtowała struktura siedliska zależy od jego trofii oraz składu gatunkowego. Na przykład: innego traktowania wymagają szuwały kłoci wiechowatej występujące na Chełmskich Torfowiskach Węglanowych, a innego siedliska wodniczki porośnięte trzcina na Zachodnim Pomorzu. W związku z tym każde stanowisko, a nawet poszczególne działki zasiedlone przez ten gatunek, wymagają nieco innych działań ochronnych. Sukcesem, związanym z realizacją programu rolnośrodowiskowego na lata 2007-2013, jest objęcie tak znacznej części

arealu wodniczki przez program rolnośrodowiskowy. Jednak przyszły program powinien być bardziej elastyczny, poprzez umożliwienie dostosowania jego zapisów do lokalnych potrzeb.

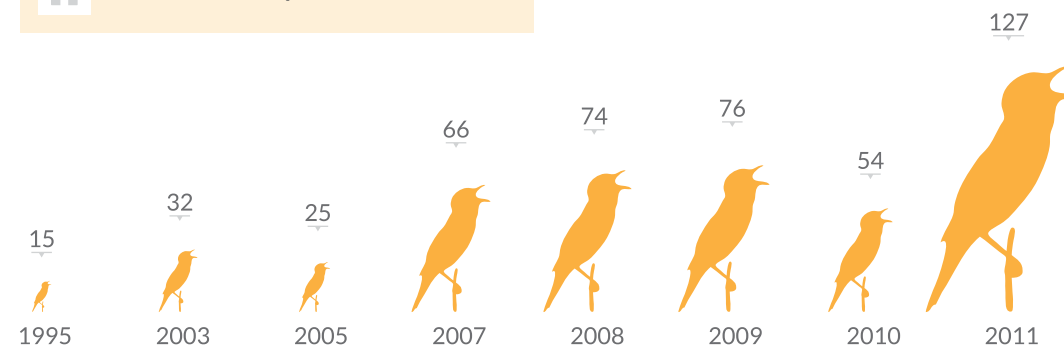
PROJEKTY OCHRONY WODNICZKI

W latach 2005-2011 OTO realizował projekt LIFE „Ochrona wodniczki w Polsce i Niemczech”, a od 2010 prowadzi projekt LIFE+ „Zarządzanie siedliskiem wodniczki poprzez wdrożenie zrównoważonych systemów zagospodarowania biomasy”. Oba projekty zawierają komponenty badawcze pozwalające na ocenę wpływu działań ochronnych na populację tego ptaka.

 www.wodniczka.pl

 Zastosowanie wariantu „Ochrona siedlisk łągowych ptaków” programu rolnośrodowiskowego w rezerwacie OTO Mścichy, w porównaniu z występowaniem wodniczki

- Wodniczka 2011
- Wodniczka 2010
- Działki objęte wariantem „Ochrona siedlisk ptaków”

Liczebność wodniczki w rezerwacie OTO Mścichy

Liczba śpiewających samców (modyfikacja za Grzegorz Grzywaczewski 2009)

Inwentaryzacja ptaków Karpat

Karpaty – ze względu na swoje specyficzne uwarunkowania klimatyczne, geograficzne i kulturowe – stanowią region wyraźnie odróżniający się przyrodniczo od reszty kraju. Mimo że obszar ten najmocniej kojarzy się z rozległymi lasami Puszczy Karpackiej, znaczną jego część stanowią tereny użytkowane rolniczo. Historia siedlisk otwartych na obszarze Karpat wiąże się nierozdzielnie z działalnością człowieka, w szczególności z kulturą pasterską w wyższych partiach i ekstensywną gospodarką kośno-pastwiskową w niższych partiach gór. Śladem tej działalności są rozległe obszary siedlisk otwartych stanowiące obecnie znaczącą część powierzchni polskiej części Karpat.

Tereny ekstensywnie użytkowane rolniczo w Karpatach stanowią niezwykle cenne ostoje flory i fauny. Z trwałymi użytkami zielonymi w górach związanych jest wiele siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej, takich jak ziołorośla górskie, górskie łąki kośne czy bogate florystycznie górskie murawy bliźniczkowe. Przetrwanie wielu zagrożonych i endemicznych gatunków roślin i zwierząt w Karpatach związanych jest właśnie z takimi siedliskami. Górskie łąki i pastwiska są także ważnym miejscem występowania cennych gatunków ptaków. Wśród gatunków

lęgowych na szczególną uwagę zasługuje derkacz – gatunek charakterystyczny dla ekstensywnie użytkowanych łąk. Zsumowane szacunki liczebności w karpaccich ostojach ptaków IBA wskazują na występowanie tutaj ok. 2 000 – 2 500 samców tego gatunku. Całe Karpaty zasiedla więc znacząca część populacji krajowej.

Wprowadzenie możliwości grupowego uczestnictwa w programie rolnośrodowiskowym zmniejszyłoby formalności i usprawniłoby planowanie jego wymogów na większym obszarze.

Tereny otwarte w Karpatach są niezwykle ważne także jako żerowisko ptaków szponiastych, sów i bocianów. To właśnie obecność odpowiednich żerowisk jest jednym z kluczowych czynników decydujących o rozmieszczeniu na tym terenie tak cennych gatunków jak orzeł przedni i orlik krzykliwy. Wysokogórskie tereny otwarte są natomiast lęgowiskiem siwerniaka i płochacza halnego – gatunków charakterystycznych dla tego siedliska, których występowanie jest w naszym kraju ograniczone prawie wyłącznie do Karpat.

Specyfika siedlisk otwartych w Karpatach związana jest m.in. z rozdrobnieniem działek w zachodniej części Karpat lub ich wyjątkowo dużymi powierzchniami we wschodniej części regionu, trudno dostępnym terenem wymuszającym często ekstensywne użytkowanie, wielowiekowym wypasem owiec czy swoistymi warunkami klimatycznymi (m.in. późną wegetacją). Jednym z głównych zagrożeń zasobów przyrodniczych terenów otwartych oraz walorów kulturowych rolnictwa karpackiego jest coraz powszechniejsze porzucanie użytkowania rolno. Utrzymanie lub przywrócenie użytkowania ziemi w Karpatach możliwe jest tylko przy dodatkowym wsparciu finansowym rolników, m.in. w ramach płatności rolnośrodowiskowych.

Realizacja programu rolnośrodowiskowego w Karpatach jest silnie zróżnicowana przestrzennie i większość działań jest ukierunkowanych na ochronę jednego gatunku – derkacza. Większość trwałych użytków zielonych objętych pakietami 4 i 5 znajduje się w woj. podkarpackim. Bardzo niewiele gospodarstw w woj. małopolskiego zawnioskowało o płatności rolnośrodowiskowe, pomimo dużej powierzchni cennych przyrodniczo łąk i pastwisk. Wydaje się, że głównym czynnikiem odpowiedzialnym za te różnice jest znacznie większe rozdrobnienie działek rolnych w zachodniej części regionu (woj. małopolskie i śląskie). Dla właścicieli tak małych działek dominujących na znacznej części Karpat, nieopłacalny jest udział w programie rolnośrodowiskowym, mimo że mozaikowa struktura takich obszarów zapewnia z reguły wysoką różnorodność biologiczną.

Utrzymanie siedlisk cennych przyrodniczo na terenach otwartych w Karpatach wymagałoby przyszłej modyfikacji programu rolnośrodowiskowego, w sposób ułatwiający skorzystanie z tych płatności przez właścicieli małych gospodarstw. Celowe wydaje się wprowadzenie możliwości uczestniczenia w programie rolnośrodowiskowym grupowo, w obrębie wyróżnionych wcześniej funkcjonalnych jednostek.

Podejście takie zmniejszyłoby formalności związane z udziałem w programie i usprawniłoby planowanie jego wymogów na większym obszarze w sposób odpowiedni dla wielu gatunków i siedlisk jednocześnie. Właściwe wydaje się tu także podniesienie wysokości dopłat za gospodarowanie w trudnym górskim terenie, co zwiększyłoby opłacalność pracy tutejszych rolników. Dotyczy to m.in. cennych przyrodniczo wysokogórskich polan i hal, dla których brak obecnie dobrych rozwiązań promujących zachowanie ich walorów przyrodniczych.

PROJEKT PTAKI KARPAT

W latach 2011-2015 Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków realizuje projekt „Inwentaryzacja kluczowych gatunków ptaków polskich Karpat oraz stworzenie systemu ich monitorowania i ochrony”. Projekt ma na celu rozpoznanie stanu i stworzenie systemu monitoringu kluczowych gatunków ptaków polskich Karpat oraz zwiększenie efektywności ich ochrony.

www.ptakikarpat.pl

Trwałe użytki zielone w Karpatach objęte wariantem „Ochrona siedlisk lęgowych ptaków” pakietów 4 i 5 programu rolnośrodowiskowego. Dane na podstawie ekspertyz ornitologicznych wykonanych do roku 2010.

Cietrzew – jeden z gatunków, które nie są chronione przy wykorzystaniu programu rolnośrodowiskowego, z uwagi na małe powierzchnie działek rolnych na obszarach zasiedlanych przez tego ptaka, fot. Grzegorz Leśniewski

Doświadczenia Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków, zebrane podczas realizacji projektów monitoringowych i ochrony czynnej, wskazują na:

- postępujący spadek populacji ptaków krajobrazu rolnego,
- znaczenie trwałych użytków zielonych dla bogactwa gatunkowego ptaków,
- uzależnienie ochrony ptaków zagrożonych globalnie od właściwego użytkowania łąk i pastwisk,
- możliwość wykorzystania programu rolnośrodowiskowego jako instrumentu ochrony ptaków trwałych użytków zielonych,
- konieczność wprowadzenia płatności rolnośrodowiskowych dla dodatkowych gatunków i siedlisk,
- potrzebę uelastyczenia programu rolnośrodowiskowego,
- konieczność wprowadzenia ułatwień dla rolników posiadających małe gospodarstwa rolne.

Wykorzystanie doświadczeń OTOP oraz innych organizacji zajmujących się ochroną przyrody podczas przygotowania nowych propozycji płatności rolnośrodowiskowych i Natura 2000, daje szansę na lepsze wykorzystanie tych instrumentów w przyszłości. Tylko utrzymanie ekstensywnego użytkowania rolniczego, wspierane odpowiednio dobranymi instrumentami Wspólnej Polityki Rolnej, daje szansę na zachowanie łąk pełnych ptaków dla przyszłych pokoleń!

PUBLIKACJA WYDANA W RAMACH PROJEKTU

„Zarządzanie siedliskiem wodniczki (*Acrocephalus paludicola*) poprzez wdrożenie zrównoważonych systemów zagospodarowania biomasy” (LIFE09NAT/PL/000260) realizowanego przez OTOP, wraz z partnerami, od roku 2010. Projekt obejmuje 98% populacji wodniczki w Polsce, co stanowi ok. 25% populacji światowej.

Główne cele i działania projektu:

- Zwiększenie i poprawienie jakości obszaru siedlisk odpowiednich dla wodniczki poprzez działania ochrony czynnej, głównie odkrzaczanie i przywrócenie wykaszania.
- Stworzenie i przetestowanie innowacyjnych systemów wykorzystywania biomasy z siedlisk wodniczki. Zainstalowanie linii produkcyjnych przerabiających siano na materiał opałowy: brykiet lub pellet.
- Zapewnienie ciągłości zarządzania na większości powierzchni lokalizacji projektu, poprzez regularne koszenie, zgodne z wymaganiami gatunku.
- Przyjęcie planów zarządzania uwzględniających wymagania gatunku.

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (OTOP)

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (OTOP) to działająca od dwudziestu lat organizacja pozarządowa o statusie pożytku publicznego, zajmująca się ochroną dzikich ptaków i miejsc, w których one żyją. Celem Towarzystwa jest zachowanie dziedzictwa przyrodniczego

dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń. Jego działania wspiera rzesza kilkunastu tysięcy członków, wolontariuszy i sympatyków. OTOP jest polskim partnerem światowej federacji towarzystw ochrony ptaków – BirdLife International.

Po 20 latach istnienia OTOP to:

Prawie 1000 ha rezerwatów, w których prowadzona jest czynna ochrona przyrody

174 ostoje ptaków (IBA), w tym 110 objętych regularnym monitoringiem zagrożeń

159 lęgowych gatunków ptaków objętych regularnym monitoringiem

2.500 nakładu kwartalnika „Ptaki”

800 wolontariuszy

2.000 członków

10.000 zadeklarowanych sympatyków

50.000 dzieci objętych programem edukacyjnym

Więcej informacji o działaniach OTOP na: www.otop.org.pl

OGÓLNOPOLSKIE TOWARZYSTWO OCHRONY PTAKÓW

ul. Odrowąża 24, 05-270 Marki k. Warszawy
tel. +48 22 761 82 05, fax +48 22 761 90 51
www.otop.org.pl

Sponsorzy

